

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПІДХОДУ

Статья посвящена исследованию особенностей процесса формирования исполнительских навыков.

Подчеркивается важность исполнительского аспекта в процессе раскодирования музыкального текста как символического; понимания и воплощении смысловой наполненности музыкального языка.

This Article is devoted to study of the particularities of the process of the playing skill finding.

The Importance of the playing aspect is emphasized in the process of the unscrambling of the music text as symbolic; understanding and entailment semantic pervaded of music language.

Проблема формування виконавських навичок студентів одна з важливіших та складних. Сучасна школа потребує виховання вчителя, який не тільки повинен володіти сучасними технологіями, але й міг прилучити дітей до скарбниці світової музичної культури, прищепити любов, розуміння та бажання слухати класичну музику. Процесуальна природа мистецтва втілюється тільки у живому виконанні, тому оволодіння виконавськими навичками та виконавською діяльністю є актуальною проблемою для студентів музично-педагогічних відділень.

Виконавські проблеми, як складова частина музичної культури вивчаються у різних галузях: мистецтвознавстві (О.Алексєєв, Б.Асаф'єв, Б.Браудо, Л.Гаккель, Ф.Куперен, Є.Назайкінський, А.Малінковська, М.Михайлов, Д.Рабінович, О.Самойленко, О.Сокол, М.Смирнов, Є.Тимакін, Є.Шендерович, Б.Яворський), педагогіці (Л.Гінзбург, О.Гольденвейзер, Г.Нейгауз, М.Ніколаєв, Л.Коган, Б.Милич), виконавстві (С.Арабкерцева, Д.Башкіров, Е.Вірсаладзе, В.Гілельс, Г.Гульд, С.Іголінський, С.Ріхтер та багато інших), філософії (Г.Гессе, Ф.Ніцше, Х.Ортега-і-Гассет, Й.Хейзинга, А.Шопенгауер) психології (Л.Виготський, Г.Ципін, Б.Теплов). Радянською піаністичною школою закладено фундаментальні основи, які, декілька оновлюючись, залишаються актуальними та провідними і на сьогоднішній день.

Аналіз виконавської діяльності студентів музично-педагогічних вузів (участь у виконавських конкурсах, фестивалях та олімпіадах-конкурсах, сольних концертах) свідчить про те, що її загальний рівень потребує підвищення. Причин для зниження виконавської діяльності багато:

- зниження інтересу до музичної (класичної) культури з боку суспільства;
- засилля попкультури низького рівня;
- недостатня кількість часу для оволодіння основним музичним інструментом у програмах для вузів;
- застарілий інструментарій (відсутність якісних музичних інструментів);
- необхідність витратити багато часу та зусиль на досягнення необхідного професійного піаністичного рівня;
- невміння використовувати сучасні мультимедійні технології;
- відсутність бажання відвідувати концерти класичної музики.

В історії музичного мистецтва – творчості, виконавства та педагогіки – фортепіано займає виключне місце. З кінця ХУІІІ століття і до наших днів для фортепіано написано безліч творів. Саме з цим інструментом пов'язана не тільки творчість геніальних композиторів, але й велика кількість інструктивно-педагогічного матеріалу, що присвячений вихованню піаністів. Без фортепіано не уявляється виховання музиканта – композитора, мистецтвознавця, диригента, інструменталіста, співака, просто – культурної людини.

Не втративши свого спеціального місця в музичній культурі, фортепіано стало інструментом універсальним, необхідним у всіх областях музичної практики. Саме йому належить значне місце у процесі виховання музичної культури школярів, їх першому знайомстві з музикою.

Мета статті: виявлення шляхів формування виконавських навичок студентів музично-педагогічного факультету педагогічних вузів у контексті сучасного підходу.

Результати дослідження. Формування музиканта-виконавця дуже складний і тривалий процес, який нагадує айсберг, у якому маленька частина лежить на поверхні (оволодіння виконавськими прийомами та навичками, безпосередньо процес гри на музичному інструменті), але основна частина, яку не можна побачити, є основою становлення особистості (придбання цінностей духовного порядку, категорій морально-етичних; розвиток внутрішнього світу; слухання

та аналіз музичних творів у виконанні видатних інтерпретаторів; самоаналіз і т.д.).

Сучасний світ (комп'ютерні технології, Internet, мультимедійні середовища і т.і.) надає великі можливості студентам, але все це має як позитивні, так і негативні сторони. Так, на думку Хосе Ортега-і-Гассета: “головакружительный рост означает все новые и новые толпы, которые с таким ускорением извергаются на поверхность истории, что не успевают пропитаться традиционной культурой. И в результате современный средний европеец душевно здоровей и крепче своих предшественников, но и душевно беднее. Школы, которыми так гордился прошлый век, внедрили в массу современные технические навыки, но не сумели воспитать ее. Снабдили ее средствами для того, чтобы жить полнее, но не смогли наделить ни историческим чутьем, ни чувством исторической ответственности. В массу вдохнули силу и спесь современного прогресса, но забыли о духе” [2, с.45].

Значну роль мистецтва (класичної музики), відмічає Г.Гессе у своєму романі “Гра в бісер”. За його словами, класична музика – це екстракт та втілення нашої культури. “В цієї музиці ми володіємо спадщиною античності і християнства, духом веселого і хороброго благочестія, неперевершеної лицарської моральності. Так, у кінці кінців, моральність – це усякий класичний жест культури, це зжятий у жест зразок людської поведінки” [1, с.99].

Таким чином, саме виконавець має унікальну можливість передати ті смисли, які закладені в музичних творах, прилучити до світової скарбниці музичної культури, а тим самим – сприяти вихованню у дітей моральних та духовних якостей.

Багато видатних музикантів-виконавців та педагогів відмічають, з одного боку, підвищення загального піаністичного рівня молодих виконавців; з іншого – відсутність яскравих особистостей на естраді. В одному з інтерв'ю газети “The New Times”, найвидатніша піаністка сучасності Елісо Костянтинівна Вірсаладзе на питання: “Чи задоволена вона положенням справ у сучасному фортепіанному мистецтві?”, відповіла, що може сказати однозначно – не задоволена. За її словами, не дивлячись на те, що піаністів стало набагато більше, мало людей які насправді люблять це професію.

Таким чином, найголовніша задача викладача – створити всі умови для того, щоб діти полюбили музику, а в цьому процесі неможливо досягти результату, якщо про музику тільки розповідати та давати слухати записи. Тільки виконання, яскраве та захоплююче;

емоційне та високопрофесійне може створити неповторний ефект, особливу творчу та психологічну атмосферу на уроці музики.

Говорячи про сутність музики, видатний психолог А.Леонт'єв відмічає, що це єдина діяльність, яка відповідає задачі відкриття, виразу та комунікації особистісного смислу дійсності, реальності. “Відкриття життя”, а не просто накопичення знань – головна функція естетичної діяльності. О.Сокол, спираючись на позиції Леонт'єва, визначає музику, як: “вид мистецтва, що є інтонаційно-художньою діяльністю, задачею якої є відкриття, вираз і комунікація особистісного смислу діяльності, реальності” [4, с.23].

Таким чином, в процесі виконання музичного твору, завдяки музичному інтонуванню, відбувається вираз естетичного відношення виконавця до життя, передача “музичних смислів”. Хоча, за словами Гессе, “смысл музыки, якщо він є, то він в нас не має потреби” [1, с.148], але саме головне для музиканта – пошук шляхів до розуміння тих смислів, які закладені композитором та його епохою в музичному творі – і це найскладніший процес.

Шлях до розуміння музичного смислу – це не тільки вивчення нотного тексту. Головне для виконавця, в музичній інтонації передати смислову повноту символіки епохи, до якої належить композитор. Вміння розпізнавати мотивну будову, вибирати артикуляційні прийоми та штрихи, використовувати агогічні нюанси – все це потребує надбання знань, які досліджуються у широкому культурологічному контексті.

Музична мова, як символічний текст, дуже складна і потребує свого “розкодування”, дослідження таких понять, як: музичний символ, музичний час, “ритм вищого порядку”, музична семантика, жанр, стиль і т.і. Кожне з названих понять складне і багатогранне, від його розуміння та інтерпретації залежать всі виконавські прийоми та навички.

Незалежно від того, який музичний твір (старовинний, класичний, або сучасний) виконується студентом, процес його вивчення включає дві складових:

- практичне відпрацювання виконавських прийомів та навичок (вивчення нотного тексту);
- створення власної інтерпретації (вивчення авторського стилю, особливостей культури, розуміння музичної символіки та семантики твору; вивчення виконавської культури, аналіз та порівняння інтерпретацій видатних музикантів-виконавців).

Кожний з аспектів має свої складнощі, але процес розуміння та створення власної інтерпретації – найбільш складний і тривалий, потребує великих зусиль та бажання як з боку студента, так і з боку викладача; вміння використовувати можливості новітніх технологій, Internetу та мультимедійного простору для пошуку інформації та виконавських інтерпретацій.

Таким чином, пошук шляхів до розуміння смислів, які закладені у музичних творах та розкривають особливості культури – головна задача музиканта. Саме вони втілюються у виконанні музичного твору, їм підвладно пробуджувати душі та серця слухачів, виховувати духовні та морально-естетичні якості у дітей, втілювати найкращі мрії та перетворювати світ. Формування та вибір виконавських навичок повністю залежить від розуміння музичної семантики твору, який виконується.

Досліджуючи проблему діалогу, доктор мистецтвознавства О.І.Самойленко виходить на таке визначення поняття смислу: “Смысл как высшая инстанция человеческого диалога с миром означает предельного идеального Над-адресата, предел движения исторического сознания в его общинно-культурной и личностной формах, “точку неподвижности” – высший покой самодовлеющего наслаждения, высшее позитивное состояние духа” [3, с.78].

Література

1. Гессе Г. Избранное. Сборник. – М.: Радуга, 1991. – 539 с.
2. Ортега-і-Гассет Х. Восстание масс. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ЗАО НПП “Ермак”, 2003. – 269 с.
3. Самойленко О. Музыковедение и методология гуманитарного знания. Проблема диалога. – Одесса: “Астропринт”, 2002. – 243 с.
4. Сокол О. Исполнительские ремарки, образ мира и музыкальный стиль. – Одесса: “Моряк”, 2007. – 276 с.

О.І.Янкович

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

В статье анализируется опыт преподавания учебной дисциплины “Образовательные технологии” в педагогических высших учебных заведениях Украины, ее значение в формировании профессионализма будущих учителей. Предложена возможная структура курса. Доказывается необходимость соединять изучение